

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki (przewodniczący)

SSN Ewa Stryczyńska (sprawozdawca)

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania P. Spółki z o.o.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bydgoszczy
z udziałem D. R., R. V., H. V., I. P., D. S., K. H., Y. M., V. R., D. D., I. V., V. D.
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 listopada 2025 r.,
zażalenia odwołującej się Spółki na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 6 grudnia 2024 r., sygn. akt III AUa 115/24,

1. oddala zażalenie;

**2. pozostawia orzeczenie o kosztach postępowania
zażaleniowego w rozstrzygnięciu kończącym postępowanie.**

Ewa Stryczyńska Leszek Bielecki Agnieszka Żywicka

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 6 grudnia 2024 r. w sprawie z odwołania P. Spółka z o.o. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 10 marca 2022 r. w przedmiocie podstawy wymiaru składek, z udziałem ubezpieczonych D. R., R. V., H. V., I. P., D. S., K. H., Y. M., V. R., D. D., I. V., V. D., na skutek apelacji ZUS od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 13 listopada 2023 r., uchylił zaskarżony wyrok i sprawę

przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Decyzjami wydanymi 10 marca 2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bydgoszczy ustalił podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne oraz kwoty składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów zlecenia u płatnika składek P. Sp. z o.o. wskazanych ubezpieczonych. Odwołanie od decyzji złożył płatnik składek, zaskarżając je w części, w jakiej ustalono podstawę wymiaru składek ponad kwotę zadeklarowaną przez płatnika. Z akt organu rentowego wynikało, że powyższe decyzje zostały doręczone wyłącznie płatnikowi składek.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy wyrokiem z 13 listopada 2023 r. uchylił zaskarżone decyzje i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że decyzja dotknięta jest rażącym naruszeniem obowiązujących przepisów prawa, gdyż postępowanie toczyło się od początku bez udziału ubezpieczonych, z przyczyn leżących po stronie organu rentowego, który nie zawiadomił ubezpieczonych skutecznie o żadnej czynności w ramach prowadzonego postępowania, nie doręczył decyzji o wszczęciu postępowania, nie zawiadomił o możliwości składania wniosków dowodowych, nie zapewnił też możliwości zapoznania się ze zgromadzonym materiałem i nie doręczył ubezpieczonym decyzji. Tymczasem doręczenie decyzji przez organ rentowy ma kluczowe znaczenie, bowiem od tego momentu biegnie dla strony termin do wniesienia odwołania.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości.

Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok wskazując, że w jego ocenie w sprawie doszło do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Przedmiotem postępowania w sprawie jest kwestia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Sąd pierwszej instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. uchylił zaskarżone decyzje organu rentowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie zaistniały przesłanki uzasadniające zastosowanie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

W hipotezie normy art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. określony został przedmiotowy zakres spraw, w których przepis ten może znaleźć zastosowanie. Katalog ten ma charakter zamknięty i nie może być wykładany rozszerzająco, bowiem przepis ten stanowi wyjątek od reguły merytorycznego rozstrzygania spraw przez sąd ubezpieczeń społecznych. Ustalić więc trzeba, czy konkretna sprawa dotyczy zobowiązania ubezpieczonego, wymiaru tego zobowiązania lub obniżenia świadczenia. Należy mieć przy tym na względzie, że wykładnia tego przepisu, mającego charakter wyjątku od reguły, powinna być ścisła, uwzględniająca przede wszystkim wykładnię językową.

Przedmiotem zaskarżonej decyzji jest określenie wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Decyzja ta ma przy tym charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny. Nie można zatem, w ocenie Sądu Apelacyjnego, przyjąć, że następuje nałożenie na stronę zobowiązania, skoro organ rentowy jedynie stwierdza wysokość istniejących z mocy prawa należności składkowych. Nie jest to więc decyzja „nakładająca zobowiązanie”, lecz stwierdzająca pewien stan odnośnie do prawidłowej wysokości składek na ubezpieczenia społeczne. Tym samym nie można przyjąć, by przedmiot zaskarżonej decyzji mieścił się w katalogu decyzji określonych w art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Ponadto Sąd drugiej instancji przy dokonywaniu wykładni art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. miał na względzie, że w hipotezie tego przepisu mowa jest o decyzji nakładającej na ubezpieczonego zobowiązanie. Pojęcie ubezpieczonego zdefiniowane zaś zostało w art. 476 § 5 pkt 2 k.p.c. Spółka (odwołujący się) nie jest podmiotem ubiegającym się przed organem rentowym o ustalenie jej sytuacji prawnej. Zaskarżone decyzje wydane zostały z urzędu. Płatnik składek w prowadzonych przez organ rentowy z urzędu sprawach o objęcie ubezpieczeniem społecznym i określenie wysokości podstawy wymiaru składek nie ma statusu ubezpieczonego, a więc nie jest spełniona przesłanka podmiotowa stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w sprawie doszło do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., gdyż Sąd Okręgowy nie badał zasadności zaskarżonej decyzji, uznając, że doszło do rażącego naruszenia przez organ rentowy przepisów o postępowaniu przed tym organem.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości zażaleniem płatnik składek. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy

Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji pozwanego. Odwołujący się zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił, że zostało wydane z naruszeniem (błędym zastosowaniem) art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 477^{14a} k.p.c. przez uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przy zniesieniu wyłącznie postępowania sądowego, mimo że nieważnością dotknięte było postępowanie administracyjne, a zaskarżone decyzje nigdy nie zostały doręczone zainteresowanym.

W odpowiedzi na zażalenie organ rentowy wniósł o oddalenie zażalenia i zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie - jako pozbawione uzasadnionych podstaw - podlegało oddaleniu.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że za przyczynę wydania w sprawie wyroku kasatoryjnego Sąd Apelacyjny uznał nierozpoznanie istoty sprawy.

Jeżeli Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony apelacją wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. obejmuje zbadanie, czy zaistniała w sprawie sytuacja procesowa należy do kategorii sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, LEX nr 1288751; z 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13, LEX nr 1396464; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, LEX nr 1677147; 18 marca 2025 r., III CZ 165/24, LEX nr 3857835). Dokonywana kontrola ma przy tym charakter czysto procesowy, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia.

Nierozpoznanie istoty sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych zainicjowanych odwołaniem od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oznacza

nierozpoznanie przez sąd pierwszej instancji sprawy w zakresie objętym tą decyzją, materialną podstawą jej przyjęcia oraz treścią i zakresem wniesionego od niej odwołania. Nierozpoznanie istoty sprawy następuje, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy oraz gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania lub merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje materialnoprawna lub procesowa przesłanka unicestwiająca roszczenie. Oznacza to, że wszelkie inne wadliwości rozstrzygnięcia dotyczące naruszeń prawa materialnego czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości) nie uzasadniają uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2024 r., II UZ 42/24, LEX nr 3801343).

Odnosząc się do zarzutu naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 386 § 4 w związku z art. 477^{14a} k.p.c. należy zgodzić się z argumentami przedstawionymi przez Sąd Najwyższy w postanowieniach wydanych w analogicznych sprawach z odwołania płatnika składek, w których płatnik również wniósł zażalenie na wyrok Sądu drugiej instancji uchylający wyrok Sądu pierwszej instancji (postanowienia: z 20 maja 2025 r., II UZ 19/25, niepubl.; z 8 maja 2025 r., II UZ 20/25, LEX nr 3883081; z 23 września 2025 r., II UZ 33/25, LEX nr 3917690 i z 8 października 2025 r., II UZ 21/25, niepubl.),

Ze względu na szczególny, kasatoryjny charakter orzeczenia, uznać należy, że możliwość przekazania sprawy organowi rentowemu w trybie art. 477^{14a} k.p.c. powinna być ograniczona do sytuacji wyjątkowych, gdy oprócz przesłanek z art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., wystąpiły takie wady decyzji organu rentowego, których naprawienie nie było możliwe w postępowaniu sądowym.

Wykładnia ta - w kontekście stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. - została potwierdzona w uchwale Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2023 r. (III UZP 5/23, LEX nr 3571900), w której stwierdzono, że uchylenie przez sąd pierwszej instancji zaskarżonej decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy temu organowi do ponownego rozpoznania z naruszeniem art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. samodzielnie nie uzasadnia uchylecia zaskarżonego apelacją wyroku sądu pierwszej instancji i poprzedzającej go decyzji organu rentowego oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. Możliwość zastosowania art. 477^{14a} k.p.c. powinna być ograniczona do sytuacji wyjątkowych, gdy oprócz przesłanek

z art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. wystąpiły takie wady decyzji organu rentowego, że nie było możliwe ich naprawienie w postępowaniu sądowym.

W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że art. 477¹¹ k.p.c. sam przez się nie podnosi zainteresowanego do roli strony. Przepis ten określa jedynie osoby mogące mieć charakter strony (§ 1), a do tego, by ten status rzeczywiście uzyskały, nieodzowny jest formalny akt procesowy. W przypadku zainteresowanego, który nie został skutecznie zawiadomiony przez organ rentowy o toczącym się postępowaniu administracyjnym, niezbędne jest zaś zawiadomienie go przez sąd o toczącym się postępowaniu (§ 2 zdanie drugie). Takiego zawiadomienia powinien jednak dokonać sąd pierwszej instancji, gdyż jak wyjaśniono w orzecznictwie Sądu Najwyższego, przekształcenia podmiotowe w sprawie mogą odbywać się jedynie w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, co dotyczy także zawiadomienia zainteresowanego o toczącym się postępowaniu. Z tej przyczyny art. 477¹¹ § 2 zdanie drugie k.p.c. nie ma (bo nie może mieć) zastosowania w postępowaniu przed sądem drugiej instancji (wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2018 r., I UK 128/17, LEX nr 2495972 i powołane tam orzecznictwo). Spostrzeżenie to dodatkowo potwierdza prawidłowość rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, gdyż to właśnie Sąd Okręgowy powinien rozważyć ewentualny udział zainteresowanych w toku ponownego postępowania w sprawie i stosownie do wyników tych rozważań podjąć odpowiednie działania procesowe (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2023 r., II UZ 25/22, LEX nr 3459207; postanowienie Sądu Najwyższego z 20 maja 2025 r., II UZ 19/25, niepubl.).

Biorąc pod uwagę właściwy przedmiot zaskarżonych w sprawie decyzji organu rentowego, Sąd pierwszej instancji powinien także rozważyć, czy zleceniobiorcy wykonujący pracę na rzecz żalącej się spółki mają faktycznie status zainteresowanych w sprawie czy też status innych osób, których praw i obowiązków dotyczą zaskarżone przez żalącą się decyzje. Osoba, wobec której organ rentowy stwierdza istnienie więzi ubezpieczeniowej, nie jest bowiem jedynie zainteresowanym, ale podmiotem, którego prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy, czyli „inną osobą, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja”, o której mowa w art. 477¹¹ § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2023 r., II USK 165/22, LEX nr 3454482).

Sąd rozpoznaje odwołanie od decyzji tej strony, która wniosła odwołanie. Realizuje to prawo odwołującego się do sądu i co do zasady nie może być wyłączone przez niemożność skutecznego doręczenia zainteresowanym decyzji, których przedmiot obejmuje podstawę wymiaru składek i kwot składek, wysłanych zainteresowanym na adres wskazany przez płatnika składek. Tym bardziej, że decyzje te zostały wydane w interesie zainteresowanych. To powoduje, że nawet niedoręczenie decyzji zainteresowanym nie może być uznane za wadę tych decyzji, a ponadto – z przyczyn wyżej opisanych – nie ma znaczenia w kwestii dopuszczalności stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 30 września 2025 r., II UZ 42/25, LEX nr 3941957).

Organ rentowy w okolicznościach faktycznych ustalonych w sprawie nie wydał indywidualnych i konkretnych decyzji w tym zakresie w odniesieniu do konkretnych zainteresowanych (lecz wyłącznie w odniesieniu do żalącej się spółki), a przecież tylko taka decyzja stanowi warunek *sine qua non* zastosowania szczególnej regulacji z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Zasadnie zatem Sąd Apelacyjny przyjął, że na skutek błędnej wykładni art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, co uprawniało go do uchylenia orzeczenia w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c.

Z tych motywów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. postanowił jak w sentencji.

Koszty postępowania zażaleniowego przed Sądem Najwyższym składają się na koszty procesu, a sąd rozstrzyga o tych kosztach w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

[a.ł]